

GENEL BİLGİ

Resmi adı:	Gana Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	Anayasal Demokrasi
Devlet Başkanı	John Dramani MAHAMA (24 Temmuz 2012'den beri)
Yüzölçümü	238,537 km ²
Nüfusu	24,791.073 (07/2011)
Konuşulan Diller	İngilizce (resmi), Twi, Ewe, Fante, Ga, Hausa
Başkenti	Akra
Para Birimi	CEDI (GHC)
Zaman Dilimi	GMT+0
Kur: GHC - \$	1,429

Gana 6 Mart 1957'de İngiltere'den bağımsızlığını kazanarak Sahraaltı Afrika'nın bağımsızlık kazanan ilk sömürge ülkesi olmuştur. İlk anayasa 1957 yılında İngiliz Parlamenter Demokrasi sistemi örnek alınarak yazılmıştır. Bağımsızlık kazandığı tarihten itibaren pekçok darbe ile karşılaşılan ülkede Jerry Rawlings 1981 yılında yönetimi ele geçirmiş, siyasi partileri yasaklamış ve kapatmıştır. 1992 yılında bu kez Amerikan sistemi örnek alınarak hazırlanan yeni anayasa kapsamında çok

partili hayata tekrar geçiş sağlanmıştır. Rawlings 1992 yılındaki seçimleri de kazanmış ancak 2000 yılındaki seçimlerle birlikte 2009 yılına kadar John Kufuor başkanlık görevini üstlenmiştir. Kufuor'un 3 dönem üst üste gerçekleştirdiği devlet başkanı görevini tamamlamasından sonra, 2009 yılında gerçekleştirilen seçimleri John Atta Mills kazanarak başkan olmuştur. Mills'in 24 Temmuz 2012'de hayatını kaybetmesinden sonra geçici olarak göreve gelen başkan yardımcısı John Dramani Mahama 7 Aralık 2012 tarihinde gerçekleştirilen seçimleri kazanmıştır. Gerçekleştirilen seçimler sonrasında Kwesi Bekoe Amisah başkan yardımcısı olmuş, parlamentoda Yeni Yurtsever Parti (NPP) ile Ulusal Demokratik Kongre (NDC) 230 sandalyenin 221'ni kazanmıştır.

Önümüzdeki dönemde Gana hükümetinin büyük bir Gana diasporası bulunan Birleşik Devletler ve Birleşik Krallık başta olmak üzere ülkenin temel ticari partnerleriyle iyi ilişkilerini sürdürmesi beklenmektedir. Bununla birlikte son dönemde altyapı projelerine yönelik Çin kaynaklı özel fonların varlığı Gana'nın uluslararası ilişkilerindeki eğilimin bir miktar değişmesine yol açmıştır. Nijeryalı şirketlerin Gana'da giderek artan varlıkları, her ne kadar Nijeryalı işçilerin Ganalıların işlerini ellerinden aldıkları düşüncesi tansiyonu artırsa da iki ülke arasındaki ilişkilerin derinleşmesine yol açmaktadır. Gana'nın Fildişi Sahilleri ile deniz sınırı konusundaki ihtilafı, bölgede mevcut önemli petrol rezervleri de göz önüne alındığında uluslararası ilişkilerinde potansiyel bir tehdit oluşturmaktadır.

GENEL EKONOMİK DURUM

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH(milyon\$)	24.757	25.528	25.978	32.174	39.199
BÜYÜME (%)	6,5	8,4	4,0	7,7	14,4
GSYİH (Sektörel dağılım %)					
<i>Tarım</i>	29	31	32	30	26
<i>Başlıca Tarım Ürünleri</i>	Kakao, pirinç, kahve, tapyoka, yer fıstığı, mısır, muz, kereste				
<i>Sanayi</i>	21	20	19	19	26
<i>Başlıca Sanayi Ürünleri</i>	Madencilik, kerestecilik, hafif sanayi, alüminyum eritme, gıda işleme, çimento, küçük ticari gemi inşası				
<i>Hizmetler</i>	50	49	49	51	49
KİŞİ BAŞI GSYİH (\$)	1.090	1.226	1.090	1.319	1.570
ENFLASYON (ort %)	10,7	16,5	19,3	10,7	8,7
DIŞ TİCARET					
<i>İhracat(milyon \$)</i>	3.533	3.809	5.070	5.233	18.400
<i>İhracatında Başlıca Ürünler</i>	Altın, Kakao, Kereste, Ton Balığı, Boksit, Alüminyum, Manganez, Elmas.				
<i>İhracatında Başlıca Ülkeler</i>	Togo, Güney Afrika, Fransa, İtalya, BAE				
<i>İthalat (milyon \$)</i>	7.278	8.536	6.464	8.057	13.573
<i>İthalatında Başlıca Ürünler</i>	Sermaye malları, Gıda, Petrol ürünleri				
<i>İthalatında Başlıca Ülkeler</i>	Birleşik Krallık, Çin, ABD, Belçika, Hindistan				
DIŞ BORÇ (milyon \$)	5.113	5.690	7.191	9.317	11.288

Gana 1970'li ve 1980'li yıllarda zayıf maliye ve para politikası ve dış etkenli ekonomik krizlere bağlı olarak kötüye giden bir makroekonomik politika ile başbaşa kalmıştır. Üretim ve istihdam, ülke nüfusu artarken düşük seviyede kalınca ülkedeki kişi başına düşen GSYİH'da azalma meydana gelmiştir.

1980'lerden sonra ise ülkenin IMF ve Dünya Bankası ile ortaklaşa çalışmaya başlaması sonucunda doğan rekabetçi iş ortamı ve fakirlik ortamının azaltılması sayesinde ülke ekonomisi güçlenmiştir. Gana doğal kaynaklar ve güçlü tarım ekonomisine sahiptir. Tarım sektörü GSYİH'nın yaklaşık %26'sını oluşturmakta olup, küçük toprak sahipleri başta olmak üzere çalışan nüfusun %50'sini istihdam etmektedir. Hizmetler sektörü GSYİH'nın yaklaşık %50'sine katkıda bulunmaktadır. Ülkenin başlıca döviz geliri altın ve kakao üretimi ve münferit hibelere gelmektedir.

2010 yılında %7.7 oranında büyüme kaydeden ülke, 2011 yılında %14.4 büyüme kaydetmiştir.

Ülke GSYH'na en büyük katkıyı sağlayan hizmet sektörü, Gana'nın ekonomik gelişmesi için orta vadede anahtar bir faktör olarak öngörülmektedir.

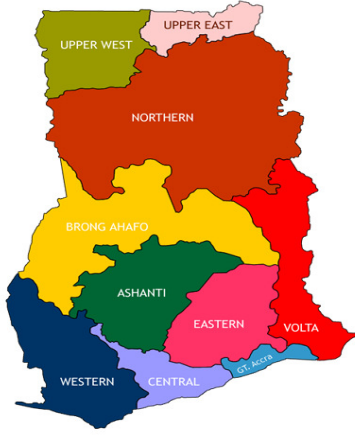
Önümüzdeki dönemde Gana'nın ekonomi politikasının kamu harcamalarının yönetimini geliştirme, gelir tahsilinde artış sağlama, iş ortamını geliştirme, özel sektöre kredi ve desteği artırma gibi hususlara yoğunlaşması beklenmektedir. Hükümetin altyapı yatırımları ile yoksulluğu önleme planlarına odaklanması, aynı zamanda madencilik vergi rejimini ele alması da söz konusu olacaktır. Gana'nın ana ihraç kalemi olan altın fiyatlarındaki artış yanında madencilik vergilerinde artış taleplerinin yatırımcılarla sorun yaratması olasılığı mevcuttur.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi Gana ülke ekonomisinde hizmetler sektörü yüzde olarak en büyük yeri tutmaktadır. Ülkenin tarım sektöründeki çeşitliliği artırma yolunda yaptığı çalışmalar yetersiz kalmakta ve sektörün GSYİH'daki payı azalmaktadır. Bunun yanı sıra devlet kontrolünde olan sanayi sektörünün özelleştirilmesiyle birlikte sektörün GSYİH'daki payının arttığı gözlemlenmektedir.

BAŞLICA SEKTÖRLER

➤ Tarım

Gana, 23.9 milyon hektarlık bir araziye sahipken, söz konusu arazinin %57'si tarımsal üretime uygundur. Kakao ülkenin ana ihraç maddesi olup kakaoya olan talep artmaktadır. Gana toplam kakao ihracatının yaklaşık %90'ını Çin'e gerçekleştirmektedir. Ülke dünyanın en büyük 2. kakao üreticisi konumundadır. Tarımsal ürünler; tatlı patates (yam), tahıl, kakao, palmye yağı, kola fıındığı ve kereste üretimi ülke ekonomisinin temelini oluşturmaktadır. Bu ürünlerin yanı sıra taze ananas, ton balığı, diğer balıklar ve domates salçası da başlıca işlenmiş ürünlerdir.

Ülke başlıca üç tarım bölgesi içinde sınıflandırılabilir: Orman bitki örtüsüne sahip bölge; Doğu, Batı, Ashanti, Brong-Ahafo ve Volta bölgelerini kapsamaktadır. Kuzey savan bitki örtüsüne sahip bölge; Yukarı Doğu, Yukarı Batı ve Kuzey bölgeleri ve Kıyı savana Merkez, Büyük Akra ve Volta bölgesinin bir bölümünü içermektedir.

Kuzey Savana bölgesi ülkenin en önemli tarım bölgesidir. Ülkenin pirinç, darı, süpürge darısı, yam, domates, sığır, koyun, keçi ve pamuk ihtiyacı bu bölgeden karşılanmaktadır. Kıyı savana bölgesi, pirinç, mısır, sebze, şeker kamışı, mango, hindistan cevizi ihtiyacını gidermekte ve hayvancılık yapmaktadır. Orman bölgesinde ise bol yağış sayesinde kakao, kahve, palmye yağı, kaju, kajun, kauçuk ve muz, narenciye de yetişmektedir.

Portakal, limon, üzüm, ıhlamur, mango, zencefil, muz, avokado, ananas ve guava geniş ölçekte yetiştirilmektedir. Turunçgillerin cari üretimi yıllık 20000 tonun, ananasın cari üretimi ise 60000 tonun üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Yıllık üretimin %10'u yerel piyasa için meyve suyu ve özüt üretiminde kullanılmakta iken, yaklaşık %90'ı taze olarak tüketilmektedir. Ananas ve turunçgilleri meyve suyu, marmelat, reçel ve kurabiye yapımı için kullanmak isteyen firmalar için yatırım olanakları mevcuttur.

Domatesin toplam cari üretimi 200000 tonu, biber üretimi ise 180000 tonu aşmaktadır. Bu iki ürünün arzı, üretim mevsimlerinde toplam talebi aşmaktadır ve büyük bir kısmı koruma ve işleme kuruluşu eksikliklerinden ötürü israf olmaktadır. Gana'da yetişen domateslerin yaklaşık %90'ı püre, ketçap ve özüt üretiminde kullanılabilir cinstendir. Ayrıca biber, bezelye, fasulye, banya ve patlıcan konservelemede de yatırım olanakları mevcuttur.

Gana'nın Kakao Araştırma Enstitüsü ham kakao çekirdeklerinden yüksek kalite kakao konyakı, kakao şarabı ve kakao cini üretmektedir. Enstitü aynı zamanda ham kakaodan sabun ve parfüm de yapmaktadır. Gana kakao komitesi ürünlerin ticaretini yapabilmek için yabancı yatırımcı ve ortaklar aramaktadır. İhraç edilmek üzere kakao üretimi için yabancı yatırımların beklenmesinin yanında ulusal ticaret bağlantılarını geliştirmek için de gayret sarfedilmektedir. Gana Yatırım Yönetmeliği ve Gana Kakao Komitesi, yabancı yatırımcıları piyasaya davet etmek için ilgi çekici imtiyazlar ve teşvikler sunmaktadırlar.

Başlıca paydaşlar ve hükümet uluslararası ihtiyaçları karşılama ve gıda güvenliğini sağlamak için, modern teknolojiyi kullanarak tarımsal üretimi ve endüstriyel tarımı arttırmak için uluslararası yatırımcılarla işbirliği yapmak istemektedir. Gana'nın avantajı topraklarının 2/3'ünün verimli olması ve yetişen ürünlerin çok az veya hiç kimyasal veya gübreye ihtiyaç duymamasıdır.

➤ Mobilya ve ahşap işleme

Gana kerestesi dayanıklılık ve estetik görünüm bakımında son derece değerli olup döşeme, mobilya, oymacılık, oyuncak, pervaz, kiriş, kıyı seti, demiryolu traversi imalatı gibi pek çok alanda kullanılmaktadır.

Gana 1833 yılından beri Avrupa'ya çoğunlukla maundan kütük tedarik etmektedir. Bu uygulama 1945 yılına kadar sürmüş olup bu tarihten itibaren kereste ihracatına başlamıştır.

Gana'nın orman rezervleri içinde ticari orman plantasyonuna dönüştürülebilecek 400.000 hektar alanın mevcut olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca çok sayıda kullanılmayan kakao çiftliği ile rezerv alanları dışında plantasyon geliştirmeye uygun alanlar bulunmaktadır.

Gana ahşap işleyicileri mevcut tesis ve ekipmanlarını yenilemek, yönetim uygulamalarını iyileştirme ve ürün çeşitlerini artırmak amacıyla halihazırda yabancı şirketlerle ortaklık kurma arayışı içindedir.

➤ Enerji

Enerji sektörü, ülkenin kalkınma ajandasında ilk sırada yer almaktadır. Sömürge sonrası dönem ile birlikte tarım sektörünün modernleştirilmesi ve sanayi sektörünün önem kazanması ile birlikte ülkede enerjiye duyulan ihtiyaç artmış, böylece sektör gelişmeye başlamıştır. Süreç bir hidroelektrik barajı olan Akosombo'nun inşası ile başlamış ve hükümetin de desteğiyle sektör ekonomiye kazandırılmış ve ülke kendi elektriğini kendisi üretebilir hale gelmiştir. Hidro elektrik dışında yenilenebilir, nükleer ve fosil yakıtların enerjisi de kullanılmaktadır.

Bu durumun ışığında hükümetin amacı etkin, güvenli, güvenilir bir sektör oluşturmaktır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda ülkenin 2012-2013 yıllarında net petrol ve elektrik ihracatçısı olması beklenmektedir .

Yakılacak odun hala ülkenin en önemli ev yakacağıdır ve Gana'nın enerji tüketiminin %70'ini oluşturmaktadır.

Gana hükümeti, 2015 yılına kadar elektrik üretimi kapasitesini 5.000 Mw'a yükseltmeyi amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra hükümet yine 4.000 Mw civarında olan hidro enerji potansiyelini de arttırmayı amaçlamaktadır. Bui Hidroelektrik projesi, Juale nehri ve Pwalugu enerji santralinin geliştirilmesi ve Ulusal Stratejik Enerji Planı (Stratigic National Energy Plan-SNEP) çerçevesinde 2006 ila 2020 yılları arasında barajların kurulması planlanmaktadır. 93 Mw'lık Hemang Hidroelektrik santralinin 2013 yılında faaliyete geçmesi planlanmaktadır.

Gana'nın elektrik tüketimi yaklaşık 7.095 milyar kw/s iken üretimi 6.489 milyar kw/s'dir. Önümüzdeki beş sene içerisinde elektrik tüketiminin %7.6 oranında büyümesi beklenmektedir.

Ülke, yenilenebilir enerji (güneş, rüzgar, biokütle) açısından da oldukça avantajlı konumdadır. Bu nedenle hükümet, Yenilenebilir Enerji Yasası çıkarmıştır.

Toplam elektriğin yaklaşık %99'u Akosombo ve Kpong hidroelektrik santrallerinden sağlanmaktadır. Akosombo santrali kurulu gücü 912 megavatı aşan 6 türbine sahiptir. Kpongo'nun kapasitesi ise 160 megavatı aşmaktadır. Tema 30 megavatın üzerinde

kapasiteye sahip bir termik santraldir. Takoradi yakınlarındaki 300 megavatlık termik santral neredeyse tamamlanmış durumdadır. Artan endüstriyel hareketliliğin bir sonucu olarak, mevcut talep toplam arzdan çok daha yüksektir. Enerji alanında ülkede önemli yatırım imkanları mevcuttur.

Gana'nın 1985 yılında başladığı ekonomik iyileşme programının bir sonucu olarak yıllık elektrik tüketimindeki %12'nin üzerindeki artış Gana elektrik sektörü alanındaki yatırımlarda hızlı getiri olanağı yaratmıştır.

Gana'nın önümüzdeki beş sene içerisinde enerji sektöründe gerçekleştireceği yatırımlara ilişkin yaklaşık 9 milyar dolar kaynağa ihtiyaç duyacağı tahmin edilmektedir. Bu miktarın 5,5 milyar dolarının sadece petrol ve gaz faaliyetlerinde kullanılması planlanmaktadır.

➤ Ulaştırma

Şehirlerarası demiryolu ağı inşaatı ve ulaştırma hizmetleri ile ülke genelinde göl ve su taşımacılığı hizmetleri geliştirme alanlarında yatırım imkanları mevcuttur.

Gana'da her türlü ulaştırma altyapı ve hizmetleri devlet kontrolü altındadır. Karayolu taşımacılığı dışında kamu sektörü tüm taşımacılık faaliyetlerine yoğun bir şekilde dahil olup demiryolu ve içsu taşımacılığında tekel konumundadır.

Karayolu taşımacılığı Gana ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır. Yük taşımacılığının %94'ü ile yolcu taşımacılığının %97'sini karşıladığı tahmin edilmektedir.

950 km'lik bir üçgen demiryolu ağı ülkenin ortasındaki Kumasi kenti ile batısındaki Takoradi ve doğusundaki Akra-Tema'yı birbirine bağlamaktadır. Sözkonusu ağ, ana tarım ve madencilik bölgelerini Tema ve Takoradi limanlarına bağlamaktadır. Esas olarak maden, kakao ve kereste taşımacılığında kullanılmaktadır.

Gana, ülkeyi Afrika'ya ve dünyanın geri kalanına bağlayan geniş bir uluslararası havayolu ağının merkezindedir. Pek çok uluslararası havayolu şirketinin Akra'daki Kotoka Uluslararası Havaalanına doğrudan uçuşu bulunmaktadır. Bu durum Gana'nın hava sahası düzenleyicisini kapasite, frekans, rota ve diğer operasyonel kısıtlamalardan kurtaran açık semalar politikasından kaynaklanmaktadır.

Gana'nın biri ülkenin doğusundaki Tema'da, diğeri batısındaki Takoradi'de olmak üzere 2 ticari limanı bulunmaktadır. Tema limanı 2 dalgakıran ile çevrelenmiş 166 hektarlık bir su alanını kapsamaktadır. Daha küçük olan Takoradi limanı ise halihazırda madenler, kereste ve kakaodan oluşan Gana'nın toplam ihracatının %60'ını gerçekleştirmektedir.

Telekomünikasyon sektörü incelenecek olursa, ülkede 2 sabit hat, 6 cep telefonu operatörü, 29 farklı internet servisi sağlayıcısı faaliyet göstermektedir. Ülkenin Güney Afrika, Nijerya ve Kenya'dan sonra Afrika'daki en gelişmiş telekomünikasyon sektörüne sahip olduğu belirtilmektedir.

YATIRIM ORTAMI

➤ YATIRIM MEVZUATI

Yerli ve yabancı girişimciler Gana'da 1963 tarih ve 179 sayılı Şirketler Yasası, 1962 tarih ve 152 sayılı Ortaklık Yasası ve 1962 tarih ve 151 sayılı Şirket Adı Yasası hükümleri uyarınca bir işletme kurabilmektedir.

Gana'da %100 yabancı sermaye ile şirket kurulabilmekte olup ithalat dışında tüm alanlarda minimum sermaye 50.000 ABD doları, ithalat faaliyetleri yürütmek üzere kurulacak şirketlerde ise minimum sermaye 300.000 ABD dolarıdır.

Ganalı bir şirketle ticari faaliyetler dışında ortaklık kurmak isteyen yabancı girişimciler için minimum özsermaye miktarı 10.000 ABD doları iken ticari faaliyetler için bu rakam yine 300.000 ABD dolarına çıkmaktadır.

Şirket tescili için başvurular doğrudan veya vekil aracılığı ile Sicil Memurluğuna yapılmaktadır. Şirket tüzüğü'nün Ticaret Siciline sunulması ve kuruluş belgesinin verilmesiyle şirket tescil edilmiş olmaktadır. Bu çerçevede istenen bilgiler şunlardır:

- Sonunda "Limited" yazacak şekilde şirket ismi
- Şirket faaliyetinin niteliği
- Şirketin ilk yöneticilerinin isimleri
- Şirket sorumluluk türünün limited olduğu beyanı
- Sermaye payı ve itibari değeri olmayan paylara göre dağılımı
- Şirketin bir gerçek kişinin sahip olduğu tüm yetkilere sahip olduğuna ilişkin beyan
- Yönetim Kurulunun yetkilerinin Şirketler Yasasının 202. Bölümü uyarınca sınırlanması

➤ TEŞVİKLER

1994 tarihli Gana Yatırım Teşvik Merkezi Yasası aşağıdaki teşvikleri otomatik olarak sağlamaktadır:

Gümrük Vergisi Muafiyetleri

Gümrük Harmonize Tarife Kodu'nun 82, 84, 85. bölümlerinde belirtildiği şekliyle yatırım amacıyla ithal edilen tarımsal ve endüstriyel tesis, makine ve ekipmanları için gümrük muafiyeti uygulanmaktadır. Bununla birlikte eğitim, sağlık ve tarım sektörleri için spesifik olarak ithal edilen mallar hariç tüm gümrük vergisinden muaf ürünler için %0,5 ile %1 oranında değişen işlem ve diğer ilgili harçlar sözkonusudur.

Kurumlar Vergisi Teşvikleri

- Kayıtlı Şirketler- %25
- Finansal Kurumlar- tarım şirketlerinden gelen kredi gelirleri- %20
- leasing şirketlerinden gelen kredi gelirleri - %20
- Geleneksel Olmayan Ürün İhracatlarından Gelirler- %8
- Oteller- %25

Vergi Tatili

1. **Gayrimenkul:** Satış veya kiralama amacıyla gerçekleştirilen konut inşaatlarından elde edilen gelirlere 5 yıllık vergi tatili uygulanır.
2. **Ziraat Bankaları:** 10 yıl
3. **Tarım ve tarımsal sanayi**
  - Kakao çiftçi ve üreticileri-gelir vergisi muafiyeti
  - Sığır yetiştiriciliği - 10 yıl
  - Ağaç yetiştiriciliği (kahve, palm, shea yağı, kauçuk ve hindistan cevizi) - 10 yıl
  - Sığır ve tavukçuluk hariç hayvan yetiştiriciliği - 5 yıl
  - Balıkçılık, tavukçuluk - 5 yıl
  - Tarımsal işleme- Gana'da üretilen mahsul, balık veya canlı hayvanın yenilebilir konserve veya ham hali dışında paketlenmiş bir ürüne dönüştürülmesi- 5 yıl
4. **Atık İşleme** (plastik ve politen dahil) - 7 yıl
5. **Serbest Bölge İşletme/Geliştirme** - 10 yıl ve ardından %8.

Sermaye Muafiyeti

1. Bilgisayar ve Veri İşleme Ekipmanları - %40
  2. İmalatta kullanılan tesis ve makine ile otomobil, treyler- %30
  3. Plantasyon Ekipmanları- %30
  4. Maden Sektörü
    - Maden Petrol arama hakları, maden ve petrolle ilgili lokomotif, su taşıma ekipmanları
    - Maden ve petrol aramada kullanılan daimi nitelikli bina ve yapılar
    - Madencilik veya petrol faaliyetlerinde kullanılan tesis ve makineler- % 80 satın alma yılında; ardından yıllık kalanın %50'si, takip eden yıl maliyette %5 artış
  5. Diğer sınıflar içinde yer almayan lokomotif, su taşıma ekipmanları, havacılık ekipmanları-%20
  6. Sınıfa belirtilenler dışında daimi nitelikteki bina ve yapılar-%10
- Maddi olmayan varlıklar- Kullanım Ömrü

Yatırım Garantisi

- Anayasal Garanti
- Yatırım yasaları (%100 transfer karı ve temettü...)
- MIGA üyeliği

DIŞ TİCARET

Gana'nın Dış Ticareti (Milyar Dolar)

	2007	2008	2009	2010	2011
İhracat	3,5	3,8	5,0	5,2	18,4
İthalat	7,2	8,5	6,4	8,0	13,5
Hacim	10,8	12,3	11,5	13,2	31,9

Kaynak: Trade Map

Gana'nın 2009 yılında yaklaşık 5 milyar dolar tutarındaki ihracatında başlıca ürünleri altın, kakao, kereste, ton balığı, boksit, alüminyum, manganez ve elmas oluşturmakta olup Togo, Güney Afrika, Fransa, İtalya BAE ana ihracat partnerleridir. 8 milyar dolarlık sermaye malı, gıda ve petrol ürünleri ithalatında en fazla ithalat yaptığı ülkeler ise Nijerya, Çin, İngiltere ve ABD'dir.

Yüksek seyreden altın ve kakao fiyatları ve petrol ihracatının etkisiyle Gana'nın 2010 yılında 5,2 milyar dolar olan ihracatı 2011 yılında 18,4 milyar dolara ulaşmıştır.

Gana'nın ihracatında Togo %25'lik payla ilk sırada yer alırken onu %17.1 ile Güney Afrika, %9.4 ile Fransa, %5.7 ile İtalya ve %5,4 ile Birleşik Arap Emirlikleri izlemektedir.

Gana'nın ithalatında ise ilk sırada %16.5 ile Birleşik Krallık, ardından %15.2 ile Çin Halk Cumhuriyeti, %9.6 ile ABD, %6 ile Belçika ve %4.3 ile Hindistan gelmektedir.

TÜRKİYE - GANA İKİLİ EKONOMİK VE TİCARİ İLİŐKİLERİ

ANLAŐMA VE PROTOKOLLER

AnlaŐma	İmza Tarihi
Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması	30.04.1997
Türkiye- Gana KEK Mutabakat Zaptı	18-20.10.2011

TİCARİ İLİŞKİLER

TÜRKİYE - GANA İKİLİ TİCARETİ (1000Ő)

YILLAR	İHRACATIMIZ	İTHALATIMIZ	DENGE	HACİM
2000	12.680	27.958	-15.163	40.753
2001	17.736	35.578	-17.842	53.314
2002	22.659	39.224	-16.565	61.883
2003	36.867	95.208	-58.341	132.075
2004	31.779	80.602	-48.823	112.381
2005	31.602	73.208	-41.606	104.810

2006	22.634	73.207	-50.573	95.841
2007	59.617	57.468	2.149	117.085
2008	100.366	46.453	53.913	146.819
2009	72.851	102.095	-29.294	174.946
2010	96.433	194.358	-97.925	290.792
2011	220.441	292.272	-71.831	521.713
2012*	210.372	289.055	-78.683	499.427

Kaynak: T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu
*2012 verileri geçicidir

Gana 2011 yılı verilerine göre Sahra Altı Afrika’da, Güney Afrika ve Nijerya’dan sonra en fazla ticaret yaptığımız 3. ülkedir. 2012 yılı geçici verilerine göre iki ülke ticaret hacmi yaklaşık 500 milyon dolar seviyesinde gerçekleşirken, Gana Güney Afrika’dan sonra Türkiye’nin en fazla ticaret yaptığı 2. ülke olmuştur. Tuz, kükürt, toprak ve taşlar, alçılar ve çimento ile demir ve çelik, mineral yakıt ve yağlar, elektrikli makine ve cihazlar başlıca ihraç kalemlerimizdir. Kakao ve değerli taşlar ise temel ithal kalemlerimizi oluşturmaktadır.

Fasıl Bazında Türkiye’nin Gana’ya İhracatı (\$)

FASIL ADI	2011	2012
Demir ve çelik	83.964.392	48.453.066
Tuz, kükürt, toprak ve taşlar, alçılar ve çimento	19.792.933	28.981.718
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve mustahsalları, mumlar	14.239.559	28.782.789
Elektrikli Makine ve cihazlar, aksam ve parçaları	19.545.007	20.759.666
Değirmencilik ürünleri, malt, nişasta, buğday gluteni	18.458.379	17.992.396
Demir veya çelikten eşya	5.066.903	10.360.517
Kazan, makine ve cihazlar, aletler ve parçaları	14.971.496	9.769.698
Esasını hububat, un, nişasta, süt teşkil eden müstahzarlar	4.069.236	7.613.297
Motorlu kara taşıtları, traktör, bisiklet, motosiklet	12.539.633	4.456.570
Kauçuk ve kauçuktan eşya	5.360.004	4.120.674
DİĞER	58.029.560	12.365.368
TOPLAM	218.560.285	210.372.910

Kaynak: T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu

Fasıl Bazında Türkiye'nin Gana'dan İthalatı (\$)

FASIL ADI	2011	2012
Kakao ve kakao müstahzarları	142.337.182	155.494.108
İnciler, kıymetli taş ve metal mamulleri, madeni paralar	148.795.644	120.481.995
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve mustahsalları, mumlar	0	8.419.802
Balıklar, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar ve suda yaşayan diğer omurgasız hayvanlar	15.193	2.571.211
Kurşun ve kurşundan eşya	0	1.098.732
DİĞER	1.124.801	989.823
TOPLAM	292.272.820	289.055.671

Kaynak: T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu

MÜTEAHHİTLİK VE MÜŞAVİRLİK HİZMETLERİ

Bugüne kadar Türk müteahhitleri tarafından Gana'da üstlenilen 3 projenin toplam bedeli 42 milyon dolar düzeyindedir.

TÜRK-GANA İŞ KONSEYİ

	<p style="text-align: center;">Türk-Gana İş Konseyi (2011) Muhatap Kuruluş : Gana Ulusal Ticaret ve Sanayi Odası Türk Tarafı Başkanı : Pelin Güneşoğlu Firma ve Unvanı : Demeter Dış Ticaret Ltd. Yönetim Kurulu Başkanı Karşı Kanat Başkanı : Seth Adjei Baah, Gana Ulusal Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı</p>	
---	--	---

- T.C. Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül'ün 23-24 Mart 2011 Gana Seyahati sırasında 24 Mart 2011 tarihinde gerçekleştirilen Türk-Gana İş Forumu vesilesiyle DEİK ile Gana Ulusal Ticaret ve Sanayi Odası arasında İş Konseyi kuruluş anlaşması imzalanmıştır.
- DEİK/Türk-Gana İş Konseyi tarafından 14 Mart 2012 tarihinde TOBB Plaza'da Türk-Gana İş Konseyi Ortak Toplantısı düzenlendi. Toplantıya 90 kadar Türk ve Ganalı firma katıldı. Toplantının açılış oturumunda Türk-Gana İş Konseyi Eş Başkanı Sn. Pelin Güneşoğlu, Gana-Türk İş Konseyi Eş Başkanı Sn. Seth Adjei Baah ve T.C Ekonomi Bakanlığı Anlaşmalar Genel Müdürlüğü Afrika Daire Başkanı Sn. Hakan Karabalık tarafından gerçekleştirilen konuşmalarda, son 10 yıl içerisinde iki ülke arasındaki ticaret hacminin 90 milyon dolar seviyesinden 500 milyon dolar seviyesine ulaştığı, her iki ülkenin amacının bu rakamı 1 milyar dolar seviyesine çıkartmak olduğu belirtildi. Söz konusu ticaret hacminin arttırılması için başta Serbest Ticaret Anlaşması olmak üzere, Karşılıklı Yatırımların Korunması ve Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi anlaşmalarının da müzakere aşamasında olduğunu ve

sene sonuna kadar çalışmaların tamamlanarak imza aşamasına gelinmesinin beklendiği vurgulandı. Açılış konuşmalarının devamında toplantıya katılan firmalar tarafından ikili görüşmeler gerçekleştirildi.

- DEİK/Türk-Gana İş Konseyi tarafından 9 Ekim 2012 tarihinde Angel Blue Restoranda Gana eski devlet başkanı Sn. John Agyekum Kuffuor onuruna bir yemek düzenlendi. Söz konusu yemeğin başkanlığını Türk-Gana İş Konseyi başkanı Sn. Pelin Güneşoğlu üstlenirken, toplantıya T.C.Başbakanlık Danışmanı Sn. Ayşe Kardaş, T.C. Akra Büyükelçiliği Müsteşarı Sn. Simay Mutluer, Türk-Uganda İş Konseyi Başkanı Sn. Ersin Eren, Türk-Sudan İş Konseyi Başkanı Sn. Abdülkadir Taçyıldız, Türk-Belçika İş Konseyi Başkanı Sn. Pınar Eczacıbaşı, İş Konseyi Koordinatörü Bahar Kavala, Türkiye-Afrika Odası Koordinatörü Shihab Adam, İş Konseyi Koordinatör Yardımcısı Özge Karagöz ve 50 Türk ve Ganalı firma katılım gösterdi.

Söz konusu yemeğin açılış bölümünde Sn. Pelin Güneşoğlu, DEİK/Türk-Gana İş Konseyinden bilgi vererek, Türkiye ve Gana arasındaki ilişkilerin son yıllarda hızla artarak 500 milyon \$ seviyesine ulaştığını ve İş Konseyinin amacının iki ülke arasında Serbest Ticaret Anlaşmasının imzalanmasının sağlanması ve ticaret hacminin 1 milyar \$'ın üzerine çıkartılması olduğunu söyleyerek sözlerine son verdi. Sn. John Agyekum Kuffuor, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin arttırılması gerektiğini belirtirken, Gana'nın gelişmiş ekonomisi ve demokratik hayatı ile Afrika'nın önemli stabil ülkelerinden biri olduğunu ve Gana'nın Afrika'ya açılmak isteyen Türk firmaları için bir üs olarak seçilebileceğinin altını çizdi. Afrika'nın 21. Yüzyılda hammadde, işgücü ve ekilebilir alanlar yönünden oldukça güçlü olduğunu ve hızla artan nüfusu sayesinde büyük bir pazara sahip olacağını altını çizdi. Bunun yanı sıra Türkiye ile Gana arasındaki ekonomik ve siyasi ilişkilerin son yıllarda hızla geliştiği, Gana'nın Türkiye'nin siyasi ve ekonomik gelişmelerini yakından takip ettiği, Türk firmalarının gerçekleştirecekleri yatırımlara ve inşaat projelerine önem verdiklerini belirterek sözlerine son verdi. Toplantı açılış konuşmalarının ardından Türk ve Ganalı firmaların kendilerini tanıtmaları ve ikili görüşmeler ile sona erdi.

GANNA İLE TİCARİ VE EKONOMİK İLİŞKİLERDE YAŞANAN SORUNLAR

- Gana ile Serbest Ticaret Anlaşması, Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması ve Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşmalarının imzalanması büyük önem taşımaktadır.
- Türk firmalarının Gana'ya ihracatında karşılaştıkları sorunlar arasında vize temini, doğrudan bankacılık ilişkilerinin olmaması, teminat mektubu temininde yaşanan sıkıntılar, Gana gümrük mevzuatında sık değişiklikler yaşanması, gümrük oranlarının yüksekliği yer almaktadır.

Faydalı Adresler:

T.C. AKRA BÜYÜKELÇİLİĞİ

Adres: Embassy of the Republic of Turkey to the Republic of Ghana L8 Block 1 Section 17B
Labone Abafum Crescent Accra/Ghana
Telefon: (00-233) 302 218 180
Faks: (00-233) 21 771 628
Email:embassy.accra@mfa.gov.tr

T.C. Akra Ticaret Müşavirliği

Adres:L8 Block 1 Section 17 b Labone Abafum Crescent Cantonments / Akra, Gana
Telefon: +00 233 302 218 180
E-mail: akra@ekonomi.gov.tr

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU
FOREIGN ECONOMIC RELATIONS BOARD

TOBB Plaza Harman Sok. No:10 Kat:5 34394 Esentepe-Şişli İstanbul
Telefon: 0 212 339 50 00 (pbx) Faks: 0 212 270 30 92
0 212 270 41 90 (pbx) E-mail: info@deik.org.tr

Web: www.deik.org.tr

Yönetim Kurulu Başkanı:

İcra Kurulu Başkanı:

Genel Sekreter:

M. Rifat Hisarcıklıoğlu

Rona Yırcalı

Bahri Can Çalıcıoğlu

TOBB, AHD, AMPD, ASKON, GİSBİR, GYİAD, GYODER, İKV, İMSAD, İNTES, MOSDER, MÜSİAD, TBB, TESK, TİM, TKBB, TMB, TMMMB, TSRSB, TEPAV, TSPAKB, TURAB, TÜBİSAD, TÜGİAD, TÜGİK, TÜMSİAD, TÜRKONFED, TÜROFED, TÜRSAB, TÜSİAD, TYD, UFRAD, UND, YASED